

Het belang van erkenning. Naar een permanente Commissie historisch misbruik**ANNICK DEBLAUWE**

^a Beleidsmedewerker, Afdeling Beleidsontwikkeling, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Corresp.: annick.deblauwe@wvg.vlaanderen.be)

In het voorjaar van 2013 kwamen steeds meer mensen in de pers en bij de Vlaamse hulplijn 1712 aan het woord met hun verhaal over hoe ze als kind – vóór de jaren '90 – geconfronteerd werden met geweld en misbruik door steunfiguren in jeugd- en onderwijsinstellingen. Tot dan had de samenleving deze situaties van zwaar grensoverschrijdend gedrag in deze sectoren veronachtzaamd en/of onderschat. Ook de ervaringen met seksueel misbruik in de Kerk en de oprichting van het federale Centrum voor Arbitrage hebben wellicht bijgedragen tot dit maatschappelijke bewustwordingsproces.

Het beleid pikte het maatschappelijk signaal omtrent misbruik in Vlaamse jeugd- en onderwijsinstellingen op. In mei 2013 besliste minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo VANDEURZEN, tot de installatie van een 'expertenpanel historisch misbruik'. Op basis van het rapport van het expertenpanel stemde het Vlaams Parlement op 2 april 2014 unaniem een resolutie over de erkenning van slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen. Deze resolutie bevat een pakket aanbevelingen aan de Vlaamse Regering om slachtoffers te erkennen en te ondersteunen en maatregelen te nemen om geweld en misbruik in de toekomst te voorkomen en krachtdadig aan te pakken. Eén van de aanbevelingen betrof de oprichting van een (tijdelijke) Erkennings- en Bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik en de organisatie van lotgenotencontacten in elke provincie.

De tijdelijke Erkennings- en Bemiddelingscommissie ging van start op 1 december 2014. Volgens de oorspronkelijke planning zou de Commissie haar werkzaamheden eind mei 2015 afronden. Maar omdat slachtoffers een drempel moeten overwinnen vooraleer ze de stap naar de Commissie zetten, wat tijd vraagt, werd de werking van de Commissie verlengd tot eind december 2015. In de werkperiode van de Commissie, van eind 2014 tot eind 2015, vonden 60 personen de weg naar 1712 om feiten van historisch misbruik te melden. 19 personen dienden een aanvraag in bij de Erkennings- en Bemiddelingscommissie. Uiteindelijk zouden 14 slachtoffers effectief in gesprek gaan met de Commissie. In het merendeel van de dossiers werd er een bemiddelingstraject opgestart en waren de contacten met de Commissie dus uitgebreider dan louter één erkenningsgesprek.

De toegang tot het aanbod van de Erkennings- en Bemiddelingscommissie verliep gefaciliteerd. Slachtoffers (of hun na- en naastbestaanden) namen eerst contact op met het laagdrempelige 1712-nummer vooraleer ze een aanvraag konden indienen bij de Commissie. Op die manier konden de medewerkers van 1712 een eerste screening doen van wat het beste aanbod zou zijn voor de betrokkene. Indien dit de Commissie was, konden zij de beller goed informeren over de werking van de Erkennings- en Bemiddelingscommissie.

Het open stellen van 1712 voor deze meldingen gebeurde op 17 november 2014 via een persbericht. Van dan af kan men op de website van 1712 een tekst met meer uitleg over de procedure terugvinden, alsook de verschillende aanmeldingsformulieren. Er werden verschil-

lende inspanningen geleverd om het aanbod van de Commissie bekend te maken bij de burger, onder andere via een Vlaamse publieke mediacampagne.

De Commissie richt zich op feiten van 'historisch' misbruik die gepleegd zijn vóór 1990. De term 'historisch' heeft hierbij geen verzachtende betekenis, alsof een ander tijds kader en een andere opvoedingscontext de ernst van de feiten kunnen neutraliseren. Dat is niet zo. De 'historische' invalshoek van de Commissie heeft wel te maken met het feit dat de afstand in de tijd de invalshoek van een buitengerechtelijke benadering versterkt gelet op de verjaring van de feiten. Er werd voor gekozen de gerechtelijke weg en die van de Commissie niet te mengen. De Commissie kent ook geen financiële schadevergoeding toe.

De overheid reikte met de oprichting van de Commissie de hand aan eenieder die zocht naar erkenning voor het aangedane leed dat gebeurde in de periode 1930-1990 in een Vlaamse jeugd- of onderwijsinstelling, ongeacht de ideologische of religieuze strekking van die instantie. Het kon hierbij zowel gaan over slachtoffers van feiten van misbruik en geweld door volwassenen als over slachtoffers van geweld door een minderjarige die onder de verantwoordelijkheid viel van personen die werkzaam waren in de genoemde context.

De gepleegde feiten of contexten waarbinnen die feiten zich hebben afgespeeld, konden erg divers zijn. Het betrof met name seksueel geweld of misbruik, fysiek of psychisch geweld of misbruik of verwaarlozing. Ook kon het geweld of misbruik gepleegd zijn door om het even welke beroepsgroep, met inbegrip van pastorale medewerkers in een niet-familiale afhankelijkheidsrelatie zoals weeshuizen en pleeggezinnen, in een pedagogische context, zoals scholen en internaten, in een hulpverlenende context, zoals psychiatrie en jeugdhulpvoorzieningen, of in een vrijetijdscontext, zoals een jeugdorganisatie, sportkamp, enzovoort.

De Commissie liet zich in haar werkzaamheden leiden door een huishoudelijk reglement. Dit reglement legde de afspraken, regels, richtlijnen, taken en bevoegdheden van de Commissie vast. De Erkennings- en Bemiddelingscommissie kreeg daarbij als kernopdracht het ontvangen van slachtoffers van historisch misbruik voor een gesprek met het oog op het onvoorwaardelijk geven van erkenning van hun slachtoffer zijn. Het eindelijk kunnen en mogen spreken, gehoord én erkend worden in het leed dat hen werd aangedaan, werkte op zich al bevrijdend voor de slachtoffers. Het erkenningsgesprek kon daarnaast ook leiden tot een aantal andere stappen die voor slachtoffers als helend worden ervaren, zoals een ontmoeting van een Commissielid met personen en/of instanties waar het geweld plaatsvond (al dan niet samen met de aanvrager) en/of een ontmoeting met lotgenoten en/of een bemiddelingsgesprek met instituties/voorzieningen waar het geweld/misbruik zich manifesteerde. De focus van de Commissie lag duidelijk op dialoog, ondersteuning en bemiddeling.

De leden van de Erkennings- en Bemiddelingscommissie werden geselecteerd op basis van expertise op vlak van slachtofferbejegening, bemiddeling en/of ervaring met situaties van grensoverschrijdend gedrag. De Commissie was divers samengesteld wat gender- en leeftijdsverdeling en professionele achtergrond betreft.

Een beleidsmedewerker van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse Overheid ondersteunde de werking van de Commissie organisatorisch en trad op als vaste rapporteur. Op basis van de ervaring opgedaan tijdens de werking rapporteerde de Commissie aan de overheid en formuleerde daarbij ook een aantal duidelijke conclusies en beleidsaanbevelingen. De belangrijkste beleidsaanbeveling was de vraag aan de Vlaamse overheid om een permanent en onafhankelijk aanspreekpunt voor slachtoffers te voorzien.

De ervaring met de tijdelijke Commissie bevestigde immers de blijvende nood van slachtoffers aan een orgaan waar ze te allen tijde terecht kunnen voor erkenning van ervaren leed en het vrijwillig opstarten van bemiddelingstrajecten.

Nog vóór deze beleidsaanbeveling een concreet gevolg kon krijgen, brachten de media ondertussen een aantal zaken van grensoverschrijdend gedrag aan het licht in de sectoren sport en cultuur. In het voorjaar van 2017 doorbraken met name enkele judoka's het taboe dat leeft rond seksueel misbruik en werd nog maar eens duidelijk dat seksueel en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag overal plaats vinden en bij alle leeftijdsgroepen. Na deze reeks verontrustende getuigenissen over seksueel misbruik in de sportwereld richtte het Vlaams Parlement een Bijzondere Commissie op die zich moest buigen over grensoverschrijdend gedrag in die sector.

Na de wereldwijde #MeToo-getuigenissen met ook een duidelijke, concrete situatie in Vlaanderen, werd die Bijzondere Commissie uitgebreid naar andere beleidsdomeinen. Deze parlementaire Commissie hield het afgelopen jaar hoorzittingen met experts en organisaties uit alle beleidsdomeinen. Ook slachtoffers kwamen getuigen over hun ervaringen.

Eind juni 2018 werden de werkzaamheden van de Bijzondere Parlementscommissie afgesloten met een resolutie (Resolutie betreffende voorstellen voor het versterken van de beleidsdomeinoverschrijdende aanpak tegen grensoverschrijdend gedrag, 4 juli 2018). Concreet gaat het over 12 aanbevelingen waaronder – we pikken er deze ene aanbeveling in dit verband uit – de vraag tot oprichting van een permanente Erkennings- en Bemiddelingscommissie voor historisch misbruik.

Begin juli 2018 werd dan in het Vlaams Parlement het Decreet tot oprichting van de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik (BS 2 augustus 2018) aangenomen. De 'tijdelijke' Erkennings- en Bemiddelingscommissie van 2014 kan op die manier een vervolg krijgen, zelfs een opwaardering en verbreding, zowel naar toepassingsgebied in de tijd als naar sectoren. Wat de 'tijd' betreft, is het zo dat ook misbruik dat 'slechts' 10 jaar geleden gebeurde, toegang krijgt tot de Commissie, net zoals misbruik dat volwassenen hebben ondergaan in de sectoren sport en cultuur.

Momenteel wordt de werking van de permanente Commissie voorbereid via een besluit van de Vlaamse Regering.

Ondertussen is de tijdelijke commissie nog steeds – zij het *low profile* – actief, met name om nog een beperkt aantal lopende dossiers te kunnen afronden maar ook om nieuwe dossiers op te starten. Moderator, Forum voor herstelrecht en bemiddeling vzw, kreeg de opdracht van de Vlaamse Overheid om de Erkennings- en Bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik onder haar vleugels verder uit te bouwen. Concreet neemt Moderator vzw vanaf maart 2019 de nieuwe dossiers op. Eens het werkingskader van de Commissie vast ligt in het Besluit van de Vlaamse Regering, wordt de Commissie permanent als een aparte pijler binnen Moderator vzw ingebed.

Het feit dat de tijdelijke Commissie van 2014 mee de aanzet was voor de permanente Commissie die nog in 2019 wordt geïnstalleerd, is op zich een betekenisvolle vorm van erkenning aan alle slachtoffers van 'historisch' misbruik.

REFERENTIES

Decreet van 13 juli 2018 tot oprichting van de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik, *BS* 2 augustus 2018. Verkregen op 15 mei 2019, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=nl&pd=2018-08-02&numac=2018031587>.

Resolutie van 2 april 2014 betreffende de erkenning van slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen, *Parl.St.* Vl.Parl. 2013-14, 2475/3. Verkregen op 15 mei 2019, via <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1037652>.

Resolutie betreffende voorstellen voor het versterken van de beleidsdomeinoverschrijdende aanpak tegen grensoverschrijdend gedrag, *Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, 1629/4. Verkregen op 15 mei 2019, via <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1414163>.